

AINEKAVA

ÕPPEAINE NIMETUS	KIRJANDUS
TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD	
II kooliaste	Õpilane: • omandab keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks; • loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte; • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid; • koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste.
III kooliaste	Õpilane: • loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost; • tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid, nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte; • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid; • kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; • hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid

5. klass	
ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
Lugemine	
Õpilane: - On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.	- Lugemise eesmärgistamine. - Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. - Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. - Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. - Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. - Põhjalikum käsitlus: J. Krossi „Mardileib“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud, A. Lindgren “Meisterdetektiiv Blomkvist”, O. Luts “Kapsapea”. - Paikkondliku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele folklooripärandile ja kirjandusele (Lääne-Virumaa: F. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, E. Vilde, J. Parijõgi, E. Niit).
Jutustamine	
Õpilane: - jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; - jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; - jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.	- Tekstilähedane jutustamine kavapunktide või märksõnade toel. - Aheljutustamine. - Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused	
Õpilane: - koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi; - vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; - koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu; - leiab lõigu kesksed mõtted; - järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;	- Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. - Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. - Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. - Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.

• kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine: • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine: • seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.	• Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine • Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. • Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. • Loomamuinasjutu tüüptegelased. Mõisted: detail, konflikt, kõrvaltegelane, peategelane, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, teos Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine • Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. • Valmi mõistukõnest arusaamine. • Koomilise leidmine tekstist. • Rahvalaulu tunnused ja olemus • Luule: riimide leidmine ja loomine, rütmi tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Mõisted: aimekirjandus, algriim, epiteet, ilukirjandus, kild, kõnekäänd, rahvalaul (vanem ja uuem), luule, mõistatus, salm, värss, riim, valm, võrdlus Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine • Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). • Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. • Seiklusjutu tunnused. • Teose teema. Probleemi olemus. Mõisted: loomamuinasjutt, rahvalaul, seiklusjutt, tekkemuistend, seletusmuistend.
Esitamine	
Õpilane: • esitab peast luuletuse või rollitekti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.	• Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. • Luuleteksti esitamine peast. • Rollimäng, rollitekti esitamine. Mõisted: rollitekst
Omalooming	
Õpilane: • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi	• Õpilased kirjutavad omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklusvõi fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku

töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu vms. Mõisted: jutustamine, kirjeldamine
--	---

6. klass	
ÕPPETULEMUSED	ÕPPESISU
Lugemine	
Õpilane: - On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.	- Eesmärgistatud teksti lugemine ja lugemise jälgimine, lugemisoskuse hindamine. - Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. - Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. - Põhjalikum käsitus: E. Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, O. Luts „Kevade“, F. R. Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud. - Paikkondlikku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele folklooripärandile ja kirjandusele (Lääne- Virumaa: F. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, E. Vilde, J. Parijõgi, E. Niit).
Jutustamine	
Õpilane: - jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; - jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes; - kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; - jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.	- Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi või märksõnade toel. - Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. - Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. - Fantaasialoo jutustamine. Mõisted: pilttekst
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused	
Õpilane: vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;	- Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. - Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena. - Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine.

• koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; • leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; • järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; • kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine: • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi; • seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine: • seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäändu ja vanasõna olemust.	• Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. • Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. • Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. • Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. • Loetu põhjal järelduste tegemine. • Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. • Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine • Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. • Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. • Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased. Mõisted: <i>detail, idee (peamõte), konflikt, minajutustaja, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tekstilõik, tsitaat, tüüptegelane.</i> Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine • Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. • Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. • Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. • Riimide leidmine ja loomine. Luuleteksti tõlgendamine. • Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Mõisted: <i>epiteet, mõistukõne, riim, rütm, sümbol, võrdlus.</i> Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine • Imemuinasjutu sisutunnused. • Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. • Vanasõna ja kõnekäändu olemus. • Ajaloolise jutustuse tunnused. • Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. • Luuletuse vorm: salm ja riim. • Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.
--	---

	Mõisted: ajalooline jutustus, animafilm, imemuinasjutt, kõnekäänd, päevik, vanasõna, vägilasmuistend, eepos.
Esitamine	
Õpilane: • esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.	• Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) • Esitamiseks kohase sõnavara, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine • Teksti esitamine peast (luuletus, dialoog, monoloog) Mõisted: luule, proosa.
Omalooming	
Õpilane: • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.	• Teemamapi koostamine tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. • Õpilased kirjutavad omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, muistendi, mälestusloo, luuletuse, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu vms. Mõisted: jutustav tekst, kirjeldav tekst

7. klass	
ÕPPETULEMUSED	ÕPPESISU
Lugemine	
Õpilane: • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.	• Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. • Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. • Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. • Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. • Olulise lugemisvara hulka kuuluvad A. de Saint-Exupéry, "Väike prints", E. Bornhöhe "Tasuja", J. Parijõgi "Teraspoiss", reisi- ja elulooraamat eesti ja/või maailmakirjandusest, teos kodumaakonna kirjanikult (näit. K. Reimus) jne. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, J. Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal. • Paikkondlikku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele folklooripärandile ja kirjandusele (Lääne-Virumaa: F. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, E. Vilde, J. Parijõgi, K. Reimus).
Jutustamine	
Õpilane: • jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	• Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. • Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

	Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused	
Õpilane: - vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele; - kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; - kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; - kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; - arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle; - leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; - otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine - tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi; - selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust; - mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine - eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu	- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. - Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. - Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. - Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. - Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine. - Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. - Tegelase analüüs: psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelasetevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelasetegevusmotiivide selgitamine. Tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon. - Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. - Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. - Reisikirja olemus. Mõisted: <i>autobiograafia, biograafia, idee (peamõte), konflikt, kulminatsioon, miljöö, memuaarid, probleem, prototüüp, päevik e päevaraamat, reisikiri, robinsonaad, sündmustik, süžee, žanr, tegelane (pea- ja kõrvaltegelane), tegevusaeg, teemaarendus, puánt, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, vaatepunkt,</i> Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine - Kõnekujundite tundmine (epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, kordus) ja vanasõnade tähenduste selgitamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine.

(regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid; seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust.	- Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Mõisted: <i>aforism, allegooria, epiteet, isikustamine, metafoor, võrdlus.</i> Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine - Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. - Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistend. - Rahvaluule lühivormid: kõnekäänud, vanasõnad, mõistatused. - Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. - Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. - Robinsonaadi ja utoopia tunnused. - Luule vorm: värss, stroof. Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus. - Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik. Mõisted: <i>anekdoot, ballaad, dialoog, draama, draamatika, eepika, eepos, folkloor, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand, piltluule, poploor, regilaul, remark, repliik, riimiline rahvalaul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utoopia, valm, vanasõna, värss.</i>
Esitamine	
Õpilane: esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust	- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. - Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. - Luuleteksti esitamine peast; lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).
Omalooming	
Õpilane: - kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; - kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	- Õpilased kirjutavad omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, rahvalaulu, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal kokkuvõtte vm. - Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

8. klass	
ÕPPETULEMUSED	ÕPPESISU
Lugemine	
Õpilane: - on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; - tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.	- Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. - Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. - Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. - Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. - Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. - Olulise lugemisvara hulka kuuluvad eesti muinasjutud ja muistendid L. Koidula “Säärane mulk”, S. Henno “Mina olin siin”, A. Christie või A. Doyle teos, reisi- ja elulooraamat eesti ja/või väliskirjanikult. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, J. Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal - Paikkondliku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele folklooripärandile ja kirjandusele (Lääne-Virumaa: F. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, E. Vilde, J. Parijõgi, K. Reimus).
Jutustamine	
Õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	- Loo jutustamine: eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. - Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused	
Õpilane: - vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; - kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; - kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjustagajärg-seoste üle; - kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste	- Küsimuste koostamine, neile vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. - Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. - Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; • leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; • selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine • seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust.	Teose/loo kui terviku mõistmine • Tegelase analüüs: psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. • Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja selle areng/ lahendus. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. • Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. • Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. • Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. • Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine • Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. • Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. • Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise leidmine tekstist ja kasutamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. • Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. • Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine • Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor. • Teksti kompositsioonielemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus. • Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaani tunnused. • Luule vormielemendid • Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Komöödia, tragöödia, draama. • Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine.
---	--

	Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Mõisted: idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, süžee, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, epiteet, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, stiil, sümbol, võrdlus, detektiivromaan, dialoog, draamatika, dramatiseering, eepika, eepos, ekraniseering, haiku, intriig, jutustus, kompositsioon, kulminatsioon, lavastus, lüürika, monoloog, motiiv, müüt, novell, poploor, puänt, remark, repliik, romaan, sonett, stroof, stseen, vaatus, kaader, stsenaarium, tragöödia, ulmeromaan, vabavärss.
Esitamine	
Õpilane: - esitab peast luule- või draamateksti; - koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.	- Esitamise eesmärgistamine. Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. - Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Ettekande koostamine ja esitamine.
Omalooming	
Õpilane: - kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; - kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, õigekirja.	- Omaloominguliste tööde kirjutamine (kirjand, ulme- või detektiivjutt, luuletus, näidend, dramatiseering, elulugu, seletuskiri, mina-vormis lugu, lugu ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kiri jms). - Omaloomingulised tööd kirjandusteoste põhjal või tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

9.klass	
ÕPPETULEMUSED	ÕPPESISU
Lugemine	
Õpilane: - On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); - loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;	- Erinevate lugemistehnikate valdamine. - Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. - Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. - Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.	- Olulise lugemisvara hulka kuuluvad A. Kitzberg “Libahunt”, A. H. Tammsaare “Kõrboja peremees”, A. Gailit “Toomas Nipernaadi”, A. Kivikas “Nimed marmortahvil”. Eesti luule esindusautorid põhikoolis on L. Koidula, J. Liiv, M. Under, H. Runnel ja L. Tungal - Paikkondliku identiteedi toetamiseks ja rahvapärimuse rolli teadvustamiseks kultuuris pööratakse tähelepanu regionaalsele folklooripärandile ja kirjandusele (Lääne-Virumaa: F. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, E. Vilde, J. Parijõgi, K. Reimus)
Jutustamine	
Õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	- Loo jutustamine teksti kompositsioonist või erinevatest vaatepunktist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine. - Tutvumine elektroonilise meediaradio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.
Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused	
Õpilane: - vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; - kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; - kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle; - kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest; - arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; - leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte;	- Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. - Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. - Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. - Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. - Tegelase analüüs. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. - Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. - Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. - Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine - tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; - mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.	- Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. - Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine loetud teosega. - Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine - Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse tundmine ja kasutamine. - Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine. - Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. - Luuleteksti tõlgendamine. - Autori keelekasutuse omapära leidmine. - Teose stiililise eripära kirjeldamine. - Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine - Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. - Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. - Komöödia, tragöödia ja draama tunnused. - Arvustuse olemus.
Esitamine	
Õpilane: koostab ja esitab teost tutvustava ettekande.	- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). - Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. - Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
Omalooming	
Õpilane: - kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava teksti; - kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.	- Õpilased kirjutavad omaloomingulisi töid, näit tegelase iseloomustuse või CV, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. - Omaloomingulised tööd (nt lühiaurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta. Mõisted: <i>idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, süžee, teema, tegelane, prototüüp, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, allegooria, alltekst, ellips, epiteet, isikustamine, metafoor, mõttekordus (parallelism), stiil, sümbol, võrdlus arvustus, draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem (rist-, paaris- ja süliriim), romaan, sonett, sonetipärg, stroof, tragöödia, vabavärss, arutlev tekst.</i>